

Jubileumdag De Levende Natuur

Isa Schimmel

Op 12 oktober 1996 kwamen al om 9.00 uur de eerste bezoekers van het honderdjarig jubileumfeest van De Levende Natuur de Koningszaal van Artis binnen. Een historische locatie, omdat in deze zelfde zaal - naar aanleiding van berichten in De Levende Natuur - zowel de Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (nu KNNV) als de Vereniging (tot behoud van) Natuurmonumenten werden opgericht. De laatste versieringen, waaronder de spiksplinternieuwe blauw-gele banieren van De Levende Natuur, werden opgehangen en diverse stands werden gevuld met de meest uiteenlopende boekjes, tijdschriften en boekwerken.

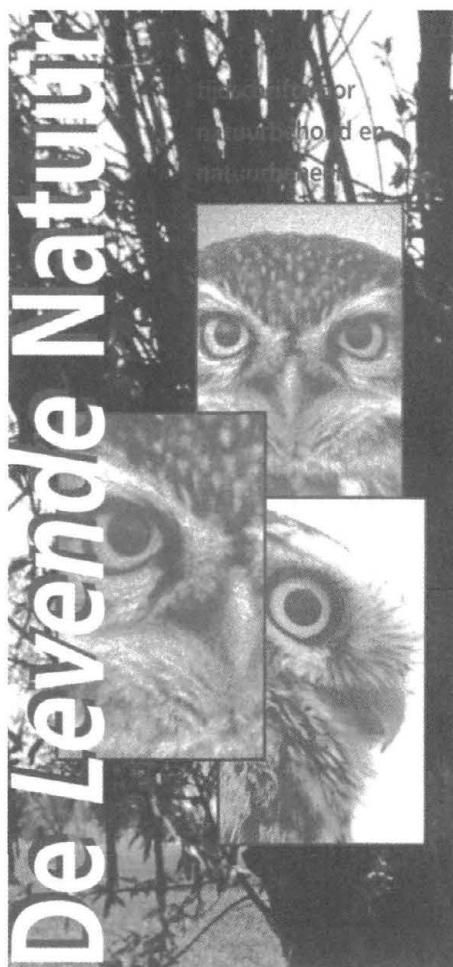
Precies om half elf nodigde de voorzitter van de Stichting De Levende Natuur, dr. Willem Vos, iedereen uit voor de eerste lezing. Als dagvoorzitter zette Willem Vos aan de hand van een aantal beelden de grafieken uiteen hoe De Levende Natuur zich verhoudt tot andere 'groene' tijdschriften. Met een verschijning van 6x per jaar een aardig gemiddelde, ook qua aantallen abonnees niet onaardig. De vogelplaten in kleur uit de eerste nummers van De Levende Natuur oogstten door hun verfijnde en gedetailleerde weergave ieders bewondering.

Indringend over de afgelopen eeuw was de bijdrage van prof.dr. Victor Westhoff. Hoe met lede ogen toegekeken moest worden hoe de Heidemij de 'woeste gronden' in cultuur bracht. Hoe Natuurbescherming ronduit belachelijk werd gemaakt in ministeriële kringen. "Men kon zich daar (Cultuurtechnische Commissie) niet voorstellen, dat volwassen mannen zich in ernst inzetten voor plantjes en vogeltjes; de NWC (Natuurwetenschappelijke Commissie) kreeg dan ook de betiteling 'feestcommissie'." Het Natuurbeschermingsjaar 1970 werd een onverwacht succes; sinds die tijd nam de publieke belangstelling voor natuurbescherming toe. "Het meest spectaculaire en ook wel het belangrijkste effect van de gestegen belangstelling voor natuurbescherming was het behoud van de open Oosterschelde, dankzij een ingenieuze stormvloedkering, die miljarden gekost heeft en waarvoor de Tweede Kamer steeds het groene licht bleef geven. Wie zou dat twintig jaar eerder hebben verwacht, toen behoud van de natuur in het

parlement gewoonlijk hilariteit opriep?" In de tachtiger jaren werd "tot ons aller grote verontrusting bij handomdraai door de regering besloten de zaak van natuurbehoud weg te halen bij het ministerie van CRM en onder te brengen bij het ministerie van Landbouw, dat sinds 1989 Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heet. Bij wijze van vergelijking leek het erop, of men een slager opdroeg het vegetarisme te verdedigen. In de praktijk bleek deze gang van zaken zijn voor en tegen te hebben."

Ook recente ontwikkelingen signaleerde Westhoff, bv. wanneer het gaat over de afname van landbouwareaal. "Dit leidde tot nadenken over en uitvoering van natuurontwikkeling op landbouwgronden." Westhoff stelde, dat "natuurontwikkeling op voormalige landbouwgronden zinvol is in dynamische omstandigheden, zoals in de uiterwaarden van de grote rivieren. (...) Binnendijks is deze maatregel effectief wanneer men pioniergezelschappen tot stand wil brengen (...)". Westhoff betreurde dan ook de polariserende discussie, die sinds enkele jaren aan de gang is tussen voorstanders van natuurontwikkeling versus voorstanders van natuurbeheer: "omdat ze zinloos is. Natuurontwikkeling en natuurbeheer hebben beide hun zin en functie voor het natuurbehoud. Zij vullen elkaar aan, en het hangt van de omstandigheden af welke methode dient te prevaleren."

Ook het tegengaan van versnippering van natuurgebieden besprak Westhoff. "De modieuze remedie in de vorm van verbindingscorridors blijkt bij kritische beschouwing nauwelijks een oplossing te bieden. Meer kan worden verwacht van

het ruimtelijk herstel van verspreidingsvectoren en van de vergroting van natuurmonumenten door natuurontwikkeling." Westhoff eindigde met zijn bijzondere erkentelijkheid uit te spreken jegens de "werkers in het veld van het natuurbeheer, die verspreid over het hele land en vaak op eenzame posten hun beste krachten wijden aan het behoud van onze levende have."

De boeiende lezing van Victor Westhoff werd gevolgd door een feestelijk moment: de honderdjarige De Levende Natuur mocht van de Heimans en Thijsse Stichting een tweedelig cadeau in ontvangst nemen: een cheque en voor elke aanwezige het boekje 'De eeuw van Thijsse', dat handelt over honderd jaar natuurbescherming. Dhr. Jaap Zwier benadrukte de 'familieband' tussen de Heimans en Thijsse Stichting en De Levende Natuur, die immers is opgericht door Heimans, Thijsse & J. Jaspers Jr.

Na de koffie volgde de uitreiking van de redactieprijs, die toekwam aan de beste auteur van de jaargangen 1994 en 1995: dr. Jan Veen. Zijn bijdrage over de broedvogelbevolking van Griend won de prijs vanwege de bondige, duidelijke, inspirerende manier van presenteren. Het was dan ook een genot om Jan Veen te horen vertellen over het wel en wee van met name de Grote sterns, en ook van de onderzoeker. Aan de hand van spectaculaire dia's wist Jan Veen de toehoorder mee te slepen in een stukje wadavontuur: en hoe gaat het nu verder met de Grote stern? Op die vraag zal later in De Levende Natuur teruggekomen worden.

Na de lunch zette dr. Bas van Leeuwen uiteen welk onderzoek door de Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (kortweg PGO's) geleverd kan worden. Dankzij de inzet van honderden vrijwilligers kunnen verspreid over alle delen van het land duizenden inventarisaties van alle mogelijke soortengroepen gedaan worden. Hiervan kan het beleid gebruik maken. Immers zonder de medewerking van al die vrijwilligers is het voor het beleid onmogelijk (lees: onbetaalbaar) om al die gegevens te verzamelen.

Drs. Feiko Prins onderstreepte het belang van deze PGO's. Als hoofd Onderzoek & Beheerplannen van de Vereniging

Natuurmonumenten gaf hij aan welke waarde de verzamelde gegevens voor het natuurbeheer hebben. Hoe waardevol is een bepaald gebied? Moeten we dat gebied aankopen? Zit het beheer op de goede weg? Tegelijkertijd gaf hij ook de kanttekening, dat niet elke vrijwilliger even veel kennis heeft wat betreft de te inventariseren soortengroep en de te gebruiken methoden. Hij wees daarbij op het belang van gestandaardiseerde methoden, zoals door bv. SOVON en FLORON zijn/ worden ontwikkeld.

De dag werd afgesloten door een visie op natuurbescherming in de volgende eeuw. Dr. Henny van der Windt, sectie Wetenschap & Samenleving (RUG), bouwde zijn betoog op door te trachten tendensen te ontdekken vanuit het verleden. Heide, kwelder, moeras en hoogveen zijn in areaal achteruitgegaan; daarentegen zijn bos en bemeste graslanden toegenomen. Hiermee samenhangend is ook de soortensamenstelling veranderd. Door actief herstelbeheer zijn sommige soorten weer wat toegenomen (zeehonden, boomkikker). Wat betreft natuurbescherming signaleerde Van der Windt, dat de nadruk op reservaten, wetgeving en planologie is blijven bestaan. Een toename is vast te stellen in het aantal reservaten en in het aantal leden bij natuurbeschermingsorganisaties. Ook in kwalitatief opzicht veranderde er veel: "men koos steeds nieuwe termen: natuurschoon, landschapszorg en recent intrinsieke waarde en biodiversiteit." De referentie verschoof ("wat is natuur?") en er ontstond een herwaardering voor kleine onopvallende soorten. "Wat is in de toekomst te verwachten? Wat de samenleving betreft: o.a. een toenemende individualisering, verste-

delijking, verhoging tempo en mobiliteit: een groter beslag op ruimte, energie, grondstoffen en water. (...) Tegelijk is er grote onzekerheid: hoe zal de aard van de verstedelijking zijn? Compact, verspreid, boven/ onder grond? Hoe zal de relatie met het platteland zijn? Is er nog plaats voor de verbouw van voedsel in Nederland? Zo ja, voor welke gewassen? Komt er een tweedeling van Nederland: het lege, mooie Noorden versus het volle Westen, Zuiden en Oosten? Wordt de markt alles bepalend en zal de overheid terugtrekken? Zal de overheid ingrijpen en reguleren of alles laten gebeuren wat de markt voorschrijft? Wordt Nederland distributieland?"

Van der Windt verwacht een toenemende druk om natuur te commercialiseren, te functionaliseren en het beleid doelgerichter te maken. "De overheid treedt terug. Deze telt tegelijk de effecten van het beheer en rekent erop af. Mogelijk komen er mondiale of Europese afspraken over waar natuur moet komen. Tegelijk neemt het belang van waarden en normen toe: sleutelterm blijft intrinsieke waarde als onderdeel van ethische reflectie. Misschien wordt natuur weer religieus. Naast esthetiek en ethiek is er de behoefte aan verbetering van de ecologische argumentatie, die momenteel onder druk staat."

Veel stof om over na te denken op de terugreis naar huis!

Drs. H.L. Schimmel-ten Kate
Eindred.

